

ERA DIGITALĂ ȘI TENACITATEA LUCIDITĂȚII

Autor: Ioan Stanomir | 11 decembrie 2021

Era digitală este o vreme a zumzetului și a grabei dislexice. Răbdarea pare să fi dispărut, în vreme ce timpul însuși este comprimat la durata unui clip rulat pe o platformă socială. Era digitală este o vreme a corectitudinii politice ce nivelează și inhibă, modelând omenirea ce trebuie să îmbrățișeze imaginea aceluiași viitor și să refuze trecutul „reacționar” al secolelor de dinaintea noastră.

Luciditatea devine, în acest context al inflamării și al exaltării, virtutea fără de care regăsirea drumului către sursele omenescului însuși devine imposibilă. Luciditatea devine un fir al Ariadnei ce poate indica ieșirea din labirintul unui prezent cacofonic. Luciditatea ne înarmează cu un văz istoric și estetic al perspectivei, luminând în peisajul vieții noastre insulele de memorie și de sensibilitate ignorate de cei grăbiți și fanatici.

Privirea lucidă trebuie să discearnă nuanțele acolo unde cei mai mulți dintre contemporanii noștri preferă culorile clare ale certitudinii hrănite de încrederea nestrămutată în Ideea ce salvează și (re)educă. Acum, mai mult ca niciodată, tehnologia este ambivalentă: ea este instrumentul ce permite accesul la un patrimoniu al cunoașterii, dar și vehiculul redutabil al controlului statal și al condiționării pavloviene.

Epoca noastră a construit, prin tenacitate și acribie intelectuală, un edificiu în care arta și știința care ne precedă este păstrată: colecțiile de reviste și de cărți redefinesc spațiul bibliotecilor, în vreme ce vocile și imaginile sunt salvate de la uitare. Luciditatea descoperă acest domeniu vast ce ne primește pe culoarele sale. Vremea noastră nu este doar aceea a vulgarității fanatice, ci și timpul reîntoarcerii la sursele adunate, răbdător, în platforme digitale. Libertatea recitirii este, acum, mai mult ca niciodată, una aproape infinită.

Și poate de aceea bătălia de astăzi este o bătălie în jurul memoriei și a redefinirii ei. Ea este o bătălie în jurul cuvintelor și a sensurilor, de vreme ce cei ce o câștigă pot elimina, printr-o singură comandă, fragmente de tradiție, ca și cum acestea nu ar fi existat.

Statuile pot fi coborâte de pe soclu, numele de străzi pot fi schimbate, în vreme ce textele pot fi alungate în neantul digital al uitării. Imaginea oamenilor-carte din istoria lui Ray Bradbury va fi înlocuită de vidul din care nu mai există ieșire. Orice amintire va putea fi ștearsă, cu meticulozitate. Ceea ce este adunat spre a dura poate fi dat pradă focului digital.

Fanatismul contemporanilor noștri este alimentat, ca și cel al predecesorilor lor, de pasiunea ordinii totalitare. Creatorii de utopii au oroare de trecut și de tradiție. Ei acceptă doar existența unei ordini intelectuale domesticite și strivite de ideologie. Canonul este atacat, pentru că el întruchipează, asemeni unei biblioteci borgesiene, nenumăratele căi prin care spiritul s-a îndreptat, interogând condiția umană. Desfigurarea canonului de astăzi este ecoul desfigurării canonului în secolul XX. Fascismul și comunismul visau la propriul lor canon, unul din care neliniștea va fie alungată, definitiv. Literatura și arta se organizează în jurul unui schelet imaterial al canonului. Dialogul cu tradiția este parte din efortul de regăsire ce ne acordă timpul pentru reflecție și contemplare.

Canonul nu este niciodată osificat, căci fiecare nouă privire îndreptată asupra lui este generatoare de noi sensuri. Cărțile ce păreau exilate pe un raft prăfuit și nostalgic revin către noi, în vreme ce paginile admirate, cândva, devin, odată cu trecerea timpului, irelevante. Centralitatea în canon înseamnă capacitatea de a stimula, peste secole, această conversație fără de sfârșit asupra naturii umane. Pătrunderea ideologiei militante subordonează creația obiectivului social: arta este examinată din unghiul unei teorii critice ce reciclează dogmatismul realismului socialist.

Luciditatea permite celui ce o practică evitarea rătăcirilor, navigând între snobismul găunos și ignoranța agresivă, căci granițele între „înalt “ și „minor” sunt atât de delicate încât ele devin doar o frontieră ce poate fi trecută, fără dramatism și exaltare ridicolă. Arta (aparent umilă) a cinematografului este creatoare de mituri, iar banda desenată, privită cu dispreț de atâția pasionați ai purismului, face să se nască o sinteză de cuvânt și contur, sub semnul polifoniei.

Fanatismul poate fi înfruntat doar de cei care, în contra curentului de omogenizare agresivă, cultivă luciditatea privirii. Viitorul nu poate fi despărțit de melancolia ce ne încearcă în clipele în care trecutul revine spre noi. Progresul care arde și care distruge nu lasă în urma sa decât un pustiu al uitării. Pasiunea reeducării culturale hrănește o nouă umanitate, suspendată în prezentul ei etern.

Imagine: Pixinio